

Антропоніми в романі Габріеля Гарсії Маркеса "Сто років на самоті"

О.О.Ніцевич, А.Гринь

Интерес до цієї проблеми забезпечується повною відсутністю досліджень мови письменника, творчість якого розглядається у вітчизняній науці суто з літературознавчих позицій. "Сто років на самоті" належить до того напрямку латиноамериканського роману ХХ ст., за яким закріпилося визначення магічного, або чудесного реалізму. Зокрема для нього характерні зашифрований зміст, натяки, асоціації семантичні та фонетичні, що й знайшло своє відбиття в особових іменах твору.

Суттєвою лінією роману є надання героям однакових імен для підкреслення належності персонажів до однієї сім'ї та наявності спільних спадкових рис у зовнішності і характерах, хоча нескінченне чергування імен може навіть заплутати неуважного читача.

Вибір автором тих чи інших імен великою мірою (а може, і взагалі) не був випадковим. Зокрема у Х главі автор сам вказує на це; предки та нащадки мають спільні імена та риси: "Той, що в плутанині долі був названий АУРЕЛІАНО Другий, став величезним, як його дід, а той, що був названий ХОСЕ АРКАДІО Другий, став кістлявий, як полковник, і єдине, що вони зберегли спільного, був самотній дух сім'ї" (*El que en los juegos de confusión se quedó con el nombre de Aureliano Segundo se volvió monumental como el abuelo, y el que se quedó con el nombre de José Arcadio Segundo se volvió oseo como el coronel, y lo único que conservaron en común fue el aire solitario de la familia* [9:226], тут і далі — переклад авторів). Спільність рис зовнішності та характеру головних героїв і зумовлює, на нашу думку, і спільність їхніх імен, хоча треба зазначити, що у Колумбії взагалі прийнято нащадкам давати імена предків. Циклічність у житті головних персонажів зазначається дуже чітко: "Протягом довгої історії сім'ї наполегливе повторення імен дозволило їй [Урсулі] зробити висновок, що здавався остаточною. У той час коли всі Ауреліано були відлюдними, натомість ясного розуму, всі Хосе Аркадіо були поривчастими та підприємливими, але позначені якоюсь трагічною міткою". Про спадкові риси ясно сказано й в епізоді появи 17 незаконнонароджених синів, що носили ім'я Ауреліо, перед їхнім батьком [9:263]. Дуже важливо вказати на автобіографічні риси, відбиті автором у романі. "У кожному герої... є частка мене самого" [4:417], а в одному з інтерв'ю Маркес якось сказав, що роман містить "численні натяки приватного характеру ... інша [з героїнь] хоче назвати своїх дітей іменами моїх синів..." [1:394].

Для визначення функції особових імен доцільно визначити загальний антропонімічний простір роману. Ми встановили, що в романі трохи більше 50800 слововживань, імена власні використані 3860 разів. Серед них антропоніми становлять 3486, тобто 6,9% від усього тексту, що є досить високим

показником. Всього у романі 267 імен власних, антропонімів — 161, тобто 60,3%, а відсоток використання особових імен від загального числа використання усіх імен дорівнює 90,3%.

Розглянемо конкретно особові імена деяких персонажів, а етимологічний аналіз допоможе визначити зв'язок антропоніма з реальною людиною, яка мала якесь відношення до життя самого письменника або чомусь його зацікавила.

Ім'я засновника роду і міста Макондо (де відбувається дія) — **Хосе Аркадіо Буендіа** — **José Arcadio Buendía**. **José** — іспанська форма давньоєвр. Йосиф, яке може тлумачитися як *примноження*, *зиск*. За нашою думкою, автор дав таке ім'я, маючи на увазі примноження, розвиток справи Хосе Аркадіо Буендіа його нащадками, як і в біблійного Йосипа. **Arcadio** — іспанська форма давньогрец. імені **Αρκας**, **-αδος**, що означає *мешканець Аркадії*, області Стародавньої Греції. Аркадія у поезії Нового часу була символом ідилічного життя пастухів; тоді вибудовується такий зв'язок: **padre** (батько) > **patriarca** (патріарх) > **pastor** (пастух, пастир). Автор пише: *"Спочатку Хосе Аркадіо Буендіа був свого роду молодим патріархом, що навчав сімби, та був радником у вихованні дітей і тваринництві..."* [9:27]. **Buendía** іспанською означає "Добрый ранок" і, на нашу думку, автор вибором саме такого імені підкреслює оптимізм засновника роду, який з великою цікавістю прагне всього нового (пор. *"Хосе Аркадіо Буендіа, чис величезне уявлення завжди сягало далі, ніж винахідливість природи, і навіть далі чудес та магії, подумав, що можна було скористатися цим... винаходом для видобування з землі золота"* [9:20], або *"Хосе... заглибившись у свої експерименти з самовідданістю вченого і навіть з ризиком для власного життя"* [15:22], див. також [2:163]).

Урсула Ігуаран — **Ursula Iguarán**. Ім'я героїні близько за значенням до другого імені її чоловіка, Хосе Аркадіо Буендіа: назва Аркадія походить від давньогрец. **αρκτος** *ведмідь*, Урсула ж — від лат. **urs** також *ведмідь* (чи не на позначення інцесту, адже Хосе й Урсула були двоюрідними братом і сестрою). Урсула прожила все життя задія родини, відмовляючи собі у всьому, ніколи не обурюючись. Ці її риси легко асоціюються з Урсулою — однією з перших християнських святих, добре знаною всім католикам. Можна зробити й припущення, що Маркес включив в ім'я Урсула ще й мотив індіанського тотемізму — походження від роду Ведмеда, адже героїня — нащадок індіанців. Це останнє підкреслює її прізвище Ігуаран (таке носила й бабка письменника Транкіліна Ігуаран Котес — двоюрідна сестра Ніколаса Рікардо Маркес Мехія Ігуаран, діда письменника). Етимологію цього прізвища дуже важко визначити точно, проте не викликає сумніву його індіанське походження, скоріш за все з мови гуарані.

Людину, що знайомила Хосе Буендіа з досягненнями цивілізації, звали **Мелькіадес** (**Melquiades**). Ім'я походить від давньоєвр. **מלך** *мій цар справдливості*. Може йтися про правдивість героя, напр., [9:20], а також про асоціацію з давньогрец. **μελας** *чорний*, адже Мелькіадес, по-перше, циган, а, по-друге, його заняття хімією, його знання формул и креслень для подвоєння кількості золота і пошуків філософського каменя вважалися чорнокнижництвом [9:26].

Ауреліано. Це ім'я входить до складу антропонімів різних героїв. Ми розглянемо його стосовно полковника Ауреліано Буендіа, сина Хосе Буендіа: саме ім'я походить від лат. **Aurelianus** < **aureolus** *золотий* < **aureus** *золотий* < **aurum** *золото*, а герой був ювеліром, карбувальником золотих рибок. Спорідненим словом є **aureola** *ореол*: через деякий час герой стає могутнім диктатором (напр., *"... зг'янілий від слави під час повернення, від невірогідних перемог він насунувся над безоднею величі"* [9:213]).

Амаранта. Так звали дочку Хосе Буендіа; ім'я походить від давньогрец. **αμ-αραντος** *нев'янучий*, і легко пов'язується із залізним здоров'ям героїні [9:330]. Перехрестним натяком на латинські значення слова **amagus** *гіркий, їдкий, різкий*,

суворий, прикрий є емоційні моменти у житті героїні: "... самотність відібрала її спогади і спалила... купи ностальгичного сміття, що життя накопичило у її серці, та очистила, звеличила і увічнила інші, найгіркіші" [9:267] чи риси її характеру, її поведінка: "Амаранта... була готова завадити шлюбу своєї сестри, хоча б для цього треба було переступити ... через власний труп" [9:104]; "Вона почула, як у її серці відроджується злість, що іншим часом відчувала проти Ребеки..." [9:204]. Ім'я Амаранта мала й інша жінка — Амаранта Урсула, стилістичне навантаження її імені В.Б.Земсков пов'язує зі значенням дієслова *amarar* *любити, кохати*, оскільки кохання грало велику роль в житті цієї Амаранти [2:153].

Герінельдо. Образ полковника Герінельдо Маркеса (*Guerineldo Márquez*) прямо зв'язаний з дідом письменника Ніколасом Рікардо Маркесом Мехією Ігуараном — відставним полковником, прихильником лібералів і ветераном громадянських війн у Колумбії [2:51; 3:153]. Ім'я скоріше за все походить від *Gerin*, латинізованого германського *Garinus* < *garī* *спис*, таким чином Маркес підкреслює фах героя "військовим", так би мовити, походженням його імені.

Петра. Це ім'я Маркес дав коханці Ауреліано Другого, Петрі Котес. Цікаво, що й тут є натяк на родичів письменника: Петрою звали тітку Маркеса, а його бабка мала прізвище Котес (див. вище). Вірогідно, що деякі риси цих жінок запозичені для створення образу Петри Котес, проте ми не знайшли якогось зв'язку між такими та значенням імені < грецьк. *πετρος* *камінь*. Котес також, на жаль, не вдалося етимологізувати.

Пілар Тернера. Значення імені та прізвища цієї важливої героїні роману досить прозорі, оскільки *pilar* іспанською означає *опора*, а *ternera* *теляця*. Пілар подана у книзі як своєрідна опора родини Буендіа, як жінка, що легко йде на інтимний зв'язок з чоловіками цього роду.

Маурісіо Бабілонія. Автор так описує зовнішність батька Ауреліано Бабілонія, з яким і загинуло місто Макондо: "Він був молодий, смаглявий, з темними... очима, що не дуже здивувало б її [Фернанду], якби вона знала циган" [9:339]. Пор. з Мелкіадесом, бо Маурісіо легко асоціюється з грецьк. *μαυρος* *чорний*. Саме Ауреліано Бабілонія був останнім в роді Буендіа і саме йому судилося дешифрувати пророцтва Мелкіадеса: "... він зрозумів, що ніколи не вийде з цієї кімнати, тому що було передбачено, що місто дзеркал ... буде розвіяне по вітру та стерте з пам'яті людей у ту мить, коли Ауреліано Бабілонія закінчить розшифровувати пергаменти..." [9:490]. Пригадаймо долю Вавилону...

Габріель. Цей герой не просто має ім'я автора роману, він відтворює і його біографічні риси. Тому потрібно пригадати й інших персонажів — Альфонсо, Альваро і Германа, що нагадують друзів молодості письменника й виведені зі справжніми своїми іменами [2:128]. Усі четверо діють у романі так, що повстають реальні епізоди з життя їхніх прототипів [9:460]. Імена синів письменника Родріго та Гонсало [1:394] також знайшли своє відбиття у романі — так хотіла назвати своїх синів Амаранта Урсула, праправнучка Хосе А.Буендіа.

Мерседес. Це ім'я мала жінка Габріеля в романі — аптекарка, і жінка Габріеля Маркеса — дочка аптекаря.

Роке Карнісеро. Він командував відділенням, яке повинно було стратити одного з головних героїв роману — Аркадіо, а Маркес відверто назвав його "спеціалістом по стратах за вироками військових трибуналів" [9:156]. Карнісеро прямо походить від іспанського *carnicero* *м'ясник*; *хижак* (*carne* *м'ясо*), а Роке дуже близько до сучасного госа *скеля*, метафорично *непохитний, незмінний*, що підкреслює жакливе значення прізвища.

Ла Елефанта. Таким було прізвище Каміли Сагастуме, яке саме й розкриває сенс її присутності у романі: *la elefanta* *слониха*, бо "Вона була величезна та масивна" [9:308] і нічого більше.

Тепер торкнемося питання про власні імена, які Маркес увів до роману з

інших своїх творів та творів інших латиноамериканських письменників. Введенням таких імен Маркес, можливо, мав на увазі підкреслити єдність того світу, яким обіймалися ці письменники, адже написав він таке: *"Усі ми разом пишемо великий роман про людину в Латинській Америці"* [5:74]. Серед цих імен:

Ребека — Сієста у вівторок; Пале листя; Одного разу після суботи;
Меме — Пале листя;
Ремедіос — Пале листя;
Антоніо Ісабель — Похорон Великої Мами;
Містер Херберт — Море загубленого часу;
Альфонсо, Альваро, Герман — Полковнику ніхто не пише
Анхель — Пале листя; Штучні рози; Полковнику ніхто не пише; Лиха година;
Археніда — Одного разу після суботи;
Ель Качорро — Пале листя;
Мамá Гранде — Похорон Великої Мами;
Віктор Юг [9:124] — герой роману А.Карпент'єра "Вік просвітництва";
Рокамадур [9:478] — з роману Х.Кортасара "Гра в класики";
Аргеміо Крус та Лоренсо Гавілан [9:357] — герої роману К.Фуентеса "Смерть Артеміо Круса".

Підсумовуючи, можна зробити висновок про те, що Г.Г.Маркес надавав великого значення номінації своїх героїв. Імена цікавили його з погляду їхніх глибинних коренів, асоціацій за звучанням та походженням. Часто ім'я тієї чи іншої особи у "Ста роках на самоті" є символ якоїсь ідеї, проте головним, на нашу думку, є такий висновок: іменування багатьох персонажів певним чином зумовлювало відмовдні їхні вчинки, цебто і детермінувало композицію роману, тобто: "Сто років на самоті" організований таким чином, що події в ньому визначаються етимологією та асоціаціями особових імен героїв.

1. Бутыркина Н.Я. Комментарии // G.García Marquez Cien años de soledad. - М.,1980.
2. Земсков В.Б. Габриэль Гарсия Маркес. - М.,1986.
3. Кутейщикова В.Н., Осповат Л.С. Новый латиноамериканский роман. - М.,1983.
4. Столбов В. Правдивая и невероятная история города Макондо, рода Буендиа и романа "Сто лет одиночества". Послесловие в кн. Габриэль Г.Маркес. Полковнику никто не пишет. Сто лет одиночества. - М.,1989.
5. Шатуновская И. Габриэль Гарсия Маркес. О времени, творчестве, о себе //Юность. - 1982. - №.1.
6. Древнегреческо-русский словарь. - М.,1958.
7. Испанско-русский словарь. - М.,1988.
8. Латинско-русский словарь. - М.,1976.
9. García Marquez G. Cien años de soledad. - La Habana,1969.
10. Gribanov A. El nombre como factor constructivo en las novelas de Alejo Carpentier // America Latina.-1980.-n.2.
11. López Lemus V. García Marquez: una vocación incontenible. - La Habana, 1982.
12. Mentor. Nuevo diccionario enciclopédico ilustrado. - Buenos Aires, 1965.